

PM Rotel I, Rotel VIII (Dnr KS 2021/1304)

Projektrapport nr 4/2021 - Otillåten påverkan av myndighetsutövning inom socialtjänst

Begäran om yttrande från stadsrevisionen, revisorsgrupp 1

Svarstid den 31 januari 2022

Borgarrådsberedningen föreslår att kommunstyrelsen beslutar följande.
Som yttrande över stadsrevisionens rapport hänvisas till vad som sägs i promemorian.

Föredragande borgarråden Anna König Jerlmyr och Jan Jönsson anför följande.

Ärendet

Stadsrevisionen har genomfört en granskning rörande otillåten påverkan inom socialtjänsten i syfte att bedöma om staden bedriver ett arbete för att minska risken för otillåten påverkan inom socialtjänstens myndighetsutövning.

Stadsrevisionens sammantagna bedömning visar att stadens arbete är under utveckling och att det finns ett pågående arbete för att förebygga, hantera och följa upp otillåten påverkan av myndighetsutövning. Granskningen påvisar dock flera utvecklingsområden och lämnar därför rekommendationer både till kommunstyrelsen och stadsdelsnämnderna.

Beredning

Ärendet har remitterats till stadsledningskontoret.

Stadsledningskontoret anser att stadens arbete med otillåten påverkan är mycket viktigt och konstaterar att det bedrivs ett omfattande utvecklingsarbete härvid inom flera av stadens verksamheter.

Våra synpunkter

Vi välkomnar stadsrevisionens granskning rörande otillåten påverkan inom socialtjänsten. Vi konstaterar att i samtliga av de utvecklingsområden, som pekas ut av stadsrevisionen, bedrivs det ett arbete i dagsläget. Det är väldigt glädjande och tjänar till att illustrera den betydelse som den grönbåa majoriteten tillmäter frågan. Att en myndighetsperson utsätts för trakasserier, hot, skadegörelse eller våld i syfte att påverka dennes tjänsteutövning är något som vi ser mycket allvarligt på. Därför fortsätter och förstärker den grönbåa majoriteten det arbete som vi bedrivit i den här frågan. Under ledning av kommunstyrelsen ska stadens nämnder och bolagsstyrelser fortsätta att ta ett samordnat grepp gällande arbetet mot otillåten påverkan. Därtill har

den grönbåa majoriteten i stadens budget för 2022 beslutat om förstärkning innebärande att varje stadsdel ska kunna anställa säkerhetssamordnare med kompetens inom hot, våld och otillåten påverkan. Att stadens medarbetare befinner sig i situationer där individer utövar påtryckningar för att otillbörligen påverka staden och dess medarbetare i beslutsfattande och yrkesutövning måste motverkas gemensamt av stadens samlade krafter.

Vidare framgår det av stadens *Säkerhetsprogram 2020-2023* att otillåten påverkan samt hot och våld mot anställda är ett utav fem fokusområden. Därtill ska kommunstyrelsen under 2022 intensifiera arbetet mot välfärdsbrottslighet inom ramen för ett centrum mot organiserad brottslighet. Socialnämnden har även under hösten antagit en handlingsplan mot välfärdsbrottslighet.

Liksom stadsledningskontoret vill vi framhålla att otillåten påverkan inte bara sker inom socialtjänsten utan äger rum inom flera områden, varför stadens utvecklingsarbete har en bred ansats och omfattar samtliga av stadens verksamheter. Vi vill understryka vikten av att arbetet sker kontinuerligt samt i bred samverkan mellan relevanta aktörer, såsom polisen. Härvid vill vi även understryka betydelsen av det ansvar som tillfaller stadens nämnder och bolagsstyrelser som arbetsgivare, eftersom stadens arbete för att förebygga otillåten påverkan och hot, våld och trakasserier mot anställda sker inom ramen för det systematiska arbetsmiljöarbetet.

I övrigt hänvisar vi till stadsledningskontorets tjänsteutlåtande.

Vi föreslår att borgarrådsberedningen föreslår att kommunstyrelsen beslutar följande.

Som yttrande över stadsrevisionens rapport hänvisas till vad som sägs i promemorian.

Stockholm den 19 januari 2022

ANNA KÖNIG JERLMYR OCH JAN JÖNSSON

Bilaga

Projektrapport gällande otillåten påverkan av myndighetsutövning inom socialtjänsten

Borgarrådsberedningen tillstyrker föredragande borgarrådets förslag.

Särskilt uttalande gjordes av borgarråden Karin Wanngård, Jan Valeskog, och Kadir Kasirga (alla S) enligt följande.

Otillåten påverkan vid myndighetsutövning är ett angrepp inte bara på de enskilda medarbetare som utsätts, utan på hela det demokratiska samhället. Den bild som framkommer i revisionens rapport är allt annat än tillfredsställande och visar hur enskilda medarbetare i en utsatt situation utsätts för påtryckningar och hot. Staden behöver arbeta än mer aktivt mot detta.

I det sammanhanget blir borgarrådets yttrande väl självtillräckliga. Det sker ett arbete i staden som innebär att det görs insatser för att minska förekomsten av hot och påtryckningar. Det innebär dock inte att allt som behövs görs nu görs. Revisorerna pekar på ett antal områden där de anser att staden behöver göra mer.

I de brister som revisorerna påtalar anser majoriteten att det inte behövs ytterligare åtgärder. Vi delar inte den uppfattningen, vi anser att mer behöver göras och menar att revisorernas rapport är välbalanserad och åtgärdsinriktad.

En av de mer centrala insatser som behöver göras är att tillförsäkra verksamheterna tillräckliga resurser för att såväl stärka utbildning om hur hot och påverkan ska hanteras, som tillräckliga resurser för att medarbetarna ska ges en god arbetssituation med möjlighet att söka stöd och hjälp i organisationen. I det senare finns det anledning att vara kritisk mot den grönbå majoritetens politik.

Särskilt uttalande gjordes av borgarrådet Clara Lindblom (V) enligt följande.

Vi välkomnar Stadsrevisionens granskning av stadens arbete kring att förebygga och hantera otillåten påverkan av myndighetsutövning inom socialtjänsten. Alla former av påtryckningar mot anställda inom stadens verksamheter är oacceptabelt och ett allvarligt hot mot personalens trygghet och arbetsmiljö, samt rättssäkerheten i myndighetsutövningen. Problemen gällande otillåten påverkan som stadsrevisionens rapport vittnar om måste hanteras med hög prioritet från både politiskt håll och från staden som arbetsgivare.

Att arbetssituationen för anställda inom äldre-, familj- och individomsorgen är ansträngd har fastslagits många gånger. Det är positivt att staden på olika sätt är i gång med att utveckla rutiner som syftar till att säkerställa arbetsmiljön för myndighetspersoner och att stävja välfärdsbrottsligheten. Samtidigt tycks det vara en lång väg kvar för att få till den omställning som handlingsplanen för att förbättra arbetssituationen för socialsekreterare och biståndshandläggare syftar att verkställa. Vänsterpartiet understryker därför att majoriteten måste göra en kraftansträngning och ta ett grepp om de brister som rapporten pekar ut i dagens arbetssätt och metoder.

Vi oroas av granskningens konstaterande om att risken att bli utsatt för otillåten påverkan är ständigt närvarande inom samtliga verksamhetsområden. Risken tycks dessutom öka i verksamheter med hög personalomsättning samt hög arbetsbelastning. Vi uppmanar staden att ta till sig detta och säkerställa arbetssituationen för socialtjänstens medarbetare, för att på så vis motarbeta en ökad risk för påtryckningar.

Vidare visar granskningen att otillåten påverkan inte bara sker från brukare eller anhöriga till personer som omfattas av myndighetsutövning. I granskningen förekommer även uppgifter att handläggare utsatts för otillåten påverkan av chefer, politiskt förtroendevalda, samt av representanter från näringsidkare som har avtal med socialtjänsten. Detta är också väldigt alarmerande och något som staden måste ta till sig och arbeta aktivt för att motverka.

Socialt arbete är komplext och sker i ständig närvaro av olika maktaspekter. Det är centralt att personalen har tillgång till handledning och erbjuds fortbildning inom nya metoder. Om arbetsgivaren inte ges resurser och förutsättningar att säkerställa personalens vidareutveckling ökar troligen risken för att hot och våld ska uppstå. En rådig och resursstark förvaltning med möjlighet att förse personalen med rätt verktyg medför att situationer kan förebyggas.

Sammantaget vittnar stadsrevisionens rapport än en gång om hur angeläget det är att skapa en långsiktig och hållbar arbetssituation inom socialtjänsten, något som inte kommer till stånd utan adekvata resurser och satsningar. Med majoritetens strama besparingspolitik försätts förvaltningen i en pressad ekonomisk sits som genererar mer avslag på biståndansökningar, billigare placeringar och uteblivna insatser. Vi vill se en socialtjänst vars tjänsteutövning inte hindras av resursbrist – där personalen slipper utstå en ökad hotbild som konsekvens av att besluten står och faller på ekonomiska skäl. En rättssäker socialtjänst och en god arbetssituation utan otillåten påverkan i tjänsteutövningen förutsätter en ekonomisk politik som skalar upp istället för att skala ner.

Kommunstyrelsen

Särskilt uttalande gjordes av Karin Wanngård, Jan Valeskog och Kadir Kasirga (alla S) med hänvisning till Socialdemokraternas och särskilda uttalande i borgarrådsberedningen.

Särskilt uttalande gjordes av Torun Boucher och Rashid Mohammed (båda V) med hänvisning till Vänsterpartiets gemensamma särskilda uttalande i borgarrådsberedningen.

Remissammanställning

Ärendet

Stadsrevisionen har genomfört en granskning rörande otillåten påverkan inom socialtjänsten i syfte att bedöma om staden bedriver ett arbete för att minska risken för otillåten påverkan inom socialtjänstens myndighetsutövning.

Stadsrevisionens sammantagna bedömning visar att stadens arbete är under utveckling och att det finns ett pågående arbete för att förebygga, hantera och följa upp otillåten påverkan av myndighetsutövning. Granskningen påvisar dock flera utvecklingsområden och lämnar därför rekommendationer både till kommunstyrelsen och stadsdelsnämnderna.

Beredning

Ärendet har remitterats till stadsledningskontoret.

Stadsledningskontoret

Stadsledningskontorets tjänsteutlåtande daterat den 16 december 2021 har i huvudsak följande lydelse.

Att Stockholm är en trygg, säker och välskött stad att bo, vistas och verka i är det övergripande målet för stadens samlade brottsförebyggande, trygghets- och säkerhetsarbete och ett ansvar som sträcker sig över samtliga nämnder och bolagsstyrelser. För att nå detta mål är stadens arbete med otillåten påverkan mycket viktigt.

I stadens *budget 2022* framgår att alla nämnder och bolagsstyrelser, under ledning av kommunstyrelsen, ska ta ett samordnat grepp gällande arbetet mot otillåten påverkan för att hindra att stadens medarbetare befinner sig i situationer där individer utövar påtryckningar för att otillbörligen påverka staden och dess medarbetare i beslutsfattande och yrkesutövning. Ur stadens *Säkerhetsprogram 2020-2023* framgår att otillåten påverkan samt hot och våld mot anställda är ett utav fem fokusområden.

Stadsrevisionens granskning rör enbart myndighetsutövning inom stadens socialtjänst. Stadsledningskontoret vill betona att stadens utvecklingsarbete rörande otillåten påverkan har en bredare ansats och omfattar samtliga av stadens verksamheter. Stadsledningskontoret vill även benämna att kommunstyrelsen under 2022 ska intensifiera arbetet mot välfärdsbrottslighet inom ramen för ett centrum mot organiserad brottslighet.

Stadens arbete med att förebygga otillåten påverkan och hot, våld och trakasserier mot anställda sker inom ramen för det systematiska arbetsmiljöarbetet. Ansvar för detta arbete ligger på nämnder och bolagsstyrelser i egenskap av arbetsgivare. Nämnder och bolagsstyrelser ska ha kända rutiner för att kunna agera och vidta nödvändiga åtgärder om en medarbetare utsätts för otillåten påverkan samt hot, våld, trakasserier eller repressalier. Nämnder och bolagsstyrelser ska också underlätta för anställda och förtroendevalda att handla rätt. All form av hot och våld riktad mot anställda ska polisanmälas och också rapporteras i stadens incidentrapporteringsystem.

Stadsledningskontoret instämmer i stadsrevisionens rekommendation om att kommunstyrelsen bör upprätta en stadsövergripande lägesbild i enlighet med stadens säkerhetsprogram och en analys som grund för utvecklingen av det strategiska arbetet. Arbetet pågår för att hitta lämpliga former för detta och en lägesbild och analys kommer att sammanställas under år 2022. I anvisningarna för nämndernas verksamhetsplaner 2022 är otillåten påverkan en obligatorisk process som alla nämnder ska ha med i risk- och väsentlighetsanalysen vilket blir en bra grund för stadsövergripande analys.

I stadens *Trygghetsprogram 2020-2023* nämns samverkansöverenskommelsen med polisen som en central arbetsmetod i det brottsförebyggande- och trygghetsskapande arbetet. Precis som stadsrevisionen påpekar är otillåten påverkan ett utav tio prioriterade samverkansområden på stadsövergripande nivå. Stadsrevisionen rekommenderar att kommunstyrelsen ska säkerställa att de lokala samverkansöverenskommelserna med Polisen omfattar samverksåtgärder avseende otillåten påverkan. För närvarande pågår ett arbete kring otillåten påverkan inom ramen för den centrala styr- och beredningsgruppen kopplat till samverkansöverenskommelsen med Polisen, för att identifiera hur samverkan kan ge en ytterligare dimension till stadens interna arbete. Det är dock alltid den lokala nivån/stadsdelsförvaltningen som identifierar lämpliga insatser utifrån den gemensamma lägesbild som tas fram med lokalpolisområdet. Det innebär att det är den lokala lägesbilden som avgör huruvida den lokala samverkansorganisationen väljer att arbeta med prioritera gemensamma åtgärder inom just detta område.

Staden har sedan flera år arbetet utifrån en *handlingsplan för förbättrad arbetssituation för socialsekreterare och biståndshandläggare*, inklusive området hot och våld. I budget 2022 anges att arbetet ska fortsätta i enlighet med handlingsplanen. I den avrapportering av hur arbetet med handlingsplanen fortlöper som skrevs i oktober 2020, framgår att flera stadsdelsförvaltningar har lokala samverkansöverenskommelser med polisen rörande just otillåten påverkan och hot/våld. Stadsdelsförvaltningarna framför att det vore bra med en stadsövergripande kunskapsbank om otillåten påverkan/hot/våld som exempelvis förtydligar hur incidenter ska registreras och stadens gemensamma linje i arbetet. Utifrån avrapporteringsärendet upprättades ett stödmaterial kring otillåten påverkan som började distribueras i november 2020. Ur detta framgår fem olika påverkansformer – hot, våld, trakasserier, skadegörelse och korrup­tion. Dessa begrepp definieras i stödmaterialet, incidentrapporteringen förtydligas och kopplingen till säkerhetsprogrammet tydliggörs.

Stadsledningskontoret föreslår att kommunstyrelsen beslutar att remissen anses besvarad med hänvisning till stadsledningskontorets tjänsteutlåtande.